

Cod Ymarfer Perthynas rhwng
Archwilydd Cyffredinol Cymru a
Swyddfa Archwilio Cymru

Paratowyd y Cod Ymarfer hwn ar y cyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru o dan baragraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013.

Fe'i gosodir gan yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru cyn Senedd Cymru/Senedd Cymru o dan yr un ddarpariaeth.

Cymeradwyodd Senedd Cymru/Senedd Cymru y Cod hwn ar [\[dyddiad mewnosod\]](#)

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

<u>Diben</u>	4
<u>Fframwaith llywodraethu</u>	4
<u>Annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol</u>	4
<u>Egwyddorion sy'n rheoli'r berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru</u>	4
<u>Gofyniad i gydymffurfio â Chod Ymddygiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer Bwrdd aelodau</u>	5
<u>Rolau a chyfrifoldebau</u>	5
<u>Prosesau ar gyfer cyflawni swyddogaethau penodol</u>	5
<u>Monitro a chynghori ar arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol mewn perthynas â'r rhaglen waith</u>	6
<u>Dirprwyo ac arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol ar y cyd</u>	6
<u>Darparu gwasanaethau</u>	6
<u>Amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau</u>	7
<u>Y cynllun ffioedd</u>	7
<u>Y cynllun blynyddol</u>	8
<u>Cyfrifon ac archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru</u>	8
<u>Adroddiadau blynyddol a interim</u>	9
<u>Cynnal safonau llywodraethu corfforaethol</u>	9
<u>Cyhoeddusrwydd a sylw cyhoeddus</u>	10
<u>Datrys gwrthdaro</u>	10
Atodiadau	
<u>Atodiad 1: trosolwg o gyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru</u>	12

Diben

- 1 Fel sy'n ofynnol gan baragraff 1 o Atodlen 2 i Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013 ('y Ddeddf'), mae'r Cod Ymarfer hwn ('Cod') yn ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru. Mae'r Cod yn amodol ar gymeradwyaeth gan Senedd Cymru/Senedd Cymru ("y Senedd"). Rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol gydymffurfio â darpariaethau Cod a gymeradwywyd.
- 2 Mae'r Ddeddf yn creu perthynas gymhleth rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol. Mae'r Cod hwn wedi'i gynllunio i sicrhau bod Swyddfa Archwilio Cymru:
  - arsylwi, diogelu ac amddiffyn annibyniaeth archwiliad statudol yr Archwilydd Cyffredinol; a
  - yn darparu safonau uchel o lywodraethu i'r sefydliad.

Fframwaith llywodraethu

- 3 O dan y Ddeddf, mae swyddfa'r Archwilydd Cyffredinol yn unig corfforaeth. Mae deiliad y swydd yn bersonol gyfrifol am swyddogaethau archwilio ac arolygu mewn perthynas ag ystod eang o gyrfff cyhoeddus. Mae gan yr Archwilydd Cyffredinol ddisgresiwn llwyr o ran sut mae'n arfer y swyddogaethau hynny, yn amodol ar roi sylw i arfer proffesiynol gorau, gan ystyried y cyngor a roddir gan Swyddfa Archwilio Cymru a'i nod yw gweithredu'n effeithlon ac yn gost-effeithiol.
- 4 O dan y Ddeddf mae Swyddfa Archwilio Cymru:
  - (a) rhaid monitro gweithrediad swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol;
  - (b) gall roi cyngor i'r Archwilydd Cyffredinol am y swyddogaethau hynny;
  - (c) rhaid sicrhau y darperir adnoddau sy'n ofynnol ar gyfer arfer y swyddogaethau hynny a bod annibyniaeth weithredol swydd yr Archwilydd Cyffredinol yn cael ei chadw;
  - (d) arfer swyddogaethau penodol, ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol neu yn ei rinwedd ei hun.
- 5 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn aelod o Swyddfa Archwilio Cymru yn ogystal â'i Brif Weithredwr a'i Swyddog Cyfrifeg. Felly, mae rôl yr Archwilydd Cyffredinol yn gymhleth; Mae'n gyfrifol am:
  - ei swyddogaethau archwilio ac arolygu ei hun; a
  - fel aelod o'r Bwrdd, am ddarparu'r adnoddau i ymgymryd â'r swyddogaethau hynny ac i gynghori ar ei weithgareddau a'u monitro.

Annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol

- 6 Mae'r egwyddor o annibyniaeth archwilio wedi'i hen sefydlu mewn deddfwriaeth, mewn safonau proffesiynol rhyngwladol ac yn y safonau ymddygiad a osodir gan gyrfff cyfrifyddiaeth proffesiynol.
- 7 Mae adran 8 o'r Ddeddf yn nodi bod gan yr Archwilydd Cyffredinol ddisgresiwn llwyr (yn amodol ar y pwyntiau ym mharagraff 3 uchod) o ran y modd y mae'n arfer swyddogaethau'r swydd honno ac nad yw'n ddarostyngedig i gyfarwyddyd neu reolaeth y Senedd na Llywodraeth Cymru.
- 8 Ni ddylai Swyddfa Archwilio Cymru wneud unrhyw beth i danseilio gwir annibyniaeth a gwrthrychedd yr Archwilydd Cyffredinol neu ganfyddedig.

Egwyddorion sy'n rheoli'r berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru

- 9 Mae'r Archwilydd Cyffredinol ac aelodau eraill Swyddfa Archwilio Cymru yn cadw at yr egwyddorion canlynol wrth ymdrin â'i gilydd:

- (a) gweithio gyda'n gilydd yn y nod cyffredin o redeg sefydliad archwilio cyhoeddus effeithiol;
- (b) diogelu annibyniaeth archwilio'r Archwilydd Cyffredinol;
- (c) sicrhau cadw at safonau archwilio moesegol a phroffesiynol;
- (d) gweithredu a dangos safonau uchel o lywodraethu corfforaethol;
- (e) cydnabod a pharchu rolau penodol yr Aelodau, gan gynnwys peidio â cheisio gweithredu y tu hwnt i'w swyddogaethau priodol a nodir mewn statud (neu'n briodol gysylltiedig â'r swyddogaethau hynny);
- (f) gweithio mewn modd agored ac adeiladol, gan ddarparu parch at ei gilydd; a
- (g) rhoi gwybod i'w gilydd am ddatblygiadau sylweddol yng ngweithrediad y sefydliad a'r amgylchedd y mae'n gweithio ynddo.

Gofyniad i gydymffurfio â Chod Ymddygiad Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer aelodau'r Bwrdd

- 10 Mae'r Cod Ymddygiad yn gosod safonau ar gyfer ymddygiad aelodau'r Bwrdd. Mae'n atgyfnerthu'r gwerthoedd craidd sy'n sail i waith Swyddfa Archwilio Cymru ac mae'n bwynt cyfeirio ar gyfer penderfyniadau a chysiau gweithredu wrth gyflawni cyfrifoldebau statudol a phroffesiynol y Bwrdd.
- 11 Mae'n ofynnol i aelodau'r Bwrdd gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad a chadarnhau eu bod wedi gwneud hynny'n flynyddol. Bob blwyddyn mae'n rhaid iddynt hefyd adolygu a diweddarau eu cofrestrau o ddi-ddordeb gan nodi unrhyw wrthdaro posibl, gan gynnwys y rhai a allai fod â risgiau i annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol.

Rolau a chyfrifoldebau

- 12 Mae **Atodiad 1** yn crynhoi prif rolau'r Archwilio Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru.

Prosesau ar gyfer cyflawni swyddogaethau penodol

Monitro a chynghori ar arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol (adran 17 o'r Ddeddf)

- 13 Gall Swyddfa Archwilio Cymru gynghori'r Archwilydd Cyffredinol a rhaid iddo fonitro arfer ei swyddogaethau. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol roi sylw i unrhyw gyngor a roddir.
- 14 Ni ddylai natur a chwmpas gweithgareddau Swyddfa Archwilio Cymru o dan y ddarpariaeth hon beryglu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol. Rhaid iddo beidio â cheisio cyfarwyddo ei raglen waith naill ai yn ei chyfanrwydd, na chydannau unigol ohoni. Mae angen digon o wybodaeth ar Swyddfa Archwilio Cymru i sicrhau bod gan yr Archwilydd Cyffredinol y staff angenrheidiol ac adnoddau eraill i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithlon ac yn effeithiol.
- 15 Mae'r prosesau ffurfiol fel a ganlyn.
  - (a) Wrth baratoi'r cynllun blynyddol ar y cyd, mae'n rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru geisio deall natur a chwmpas rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol a'r adnoddau ariannol ac adnoddau eraill sydd eu hangen i'w gyflawni (y mae angen iddi eu darparu).

- (b) Ochr yn ochr â'r cynllun blynyddol, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru adolygu ei strategaeth gweithlu sy'n llywodraethu cynlluniau manylach ar gyfer recriwtio, cadw a defnyddio staff ac ar gyfer eu dysgu a'u datblygiad.
- (c) Yn ystod y flwyddyn, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru gael ac adolygu adroddiadau rheolaidd sy'n caniatáu iddi graffu a monitro:
- i alldro yn erbyn y cyllidebau cymeradwy;
  - ii cynnydd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol a'r uchelgeisiau a nodir yn y cynllun blynyddol; a
  - iii Rheoli risgiau strategol i gyflawni'r cynllun blynyddol.
- (d) O bryd i'w gilydd, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn derbyn adroddiadau o'r trefniadau sydd ar waith ar gyfer monitro a sicrhau ansawdd gwaith yr Archwilydd Cyffredinol a'u heffeithiolrwydd.
- (e) Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ddarparu diweddariadau amserol ar unrhyw faterion sy'n gwneud neu a allai gael effaith sylweddol ar arfer ei swyddogaethau statudol ef neu swyddfa Archwilio Cymru yn briodol.
- (f) Os bydd angen mwy o adnoddau ar yr Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei raglen waith nag a amcangyfrifwyd wrth baratoi'r cynllun blynyddol, gall gyflwyno cynigion ar gyfer ariannu'r gwaith, a all gynnwys gofyn am adnoddau ychwanegol drwy amcangyfrif atodol.
- 16 Mae'r wybodaeth hon yn caniatáu i Swyddfa Archwilio Cymru archwilio a herio effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a rheoli'r sefydliad yn gyffredinol.
- 17 Rhaid i'r Cadeirydd a'r Archwilydd Cyffredinol gysylltu'n rheolaidd ar sail un-i-un i ddatblygu a chynnal eu perthynas waith, gan gydnabod pwysigrwydd ymddiriedaeth, cyfathrebu a chyd-ddealltwriaeth. Yn y trafodaethau hyn mae'n rhaid iddynt anelu at:
- diweddarau ei gilydd ar faterion cyfredol, gan gynnwys unrhyw bryderon sy'n dod i'r amlwg a allai arwain at risgiau strategol cynyddol neu newydd;
  - trafod materion a allai fod yn dod ymlaen i'w hystyried gan y Bwrdd, gan helpu i lunio a rheoli ei flaenraglen waith;
  - datblygu dealltwriaeth ar y cyd o sut mae swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn cael eu cyflawni; a
  - Rhoi cyngor a chefnogaeth i'r ddwy ochr yn ogystal â herio ei gilydd yn adeiladol.
- 18 Mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru geisio gweithredu ar sail "dim syrpreisys." Rhaid iddynt hefyd geisio cyd-fynd â darparu gwasanaeth archwilio cyhoeddus effeithlon ac effeithiol i Gymru.

Dirprwyo ac arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol ar y cyd (adran 18 o'r Ddeddf)

- 19 Mae adran 18 o'r Ddeddf yn darparu i'r Archwilydd Cyffredinol ddirprwyo ei swyddogaethau statudol i un o gyflogeion Swyddfa Archwilio Cymru, person sy'n darparu gwasanaethau i Swyddfa Archwilio Cymru, neu bersonau o'r fath sy'n gweithredu ar y cyd.
- 20 Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i ddirprwyaethau o'r fath gael eu nodi mewn cynllun dirprwyo y mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgynghori arno â Swyddfa Archwilio Cymru.

Darparu gwasanaethau (adran 19 o'r Ddeddf)

- 21 O dan Adran 19, gall Swyddfa Archwilio Cymru drefnu:
- i dderbyn gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol y gallai fod eu hangen arno ef neu'r Archwilydd Cyffredinol; a
  - darparu gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol i awdurdodau cyhoeddus.
- 22 I gydnabod yr angen i ddiogelu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol wrth arfer ei swyddogaethau, ac i gydnabod yr angen i'r sefydliad cyfan gydymffurfio â'r Safon Foesegol a osodwyd gan y Cyngor Adrodd Ariannol, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru geisio osgoi gwneud unrhyw drefniadau o dan adran 19 a fyddai'n tanseilio'r uniondeb, Gwrthrychedd neu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol. Yn yr un modd, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru geisio osgoi gwneud unrhyw drefniadau o dan adran 19 a allai beri tanseilio'r cyfanrwydd, gwrthrychedd neu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol.
- 23 Cyn gwneud trefniadau o dan adran 19, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol.
- 24 Rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru hefyd ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol cyn gwneud unrhyw drefniadau i unrhyw awdurdod cyhoeddus, archwilydd cofrestredig neu gorff cyfrifyddiaeth cymeradwy gydweithredu â'r Archwilydd Cyffredinol neu roi cymorth iddo.
- 25 Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol wrthod trefniadau o dan adran 19 neu unrhyw waith arall sydd i'w wneud ar sail y cytunwyd arno, os yw'n ystyried nad yw'r adnodd tebygol sydd ar gael yn ddigonol, neu os yw'n ystyried y byddai'r gwaith yn tanseilio uniondeb, gwrthrychedd neu annibyniaeth yr Archwilydd Cyffredinol, neu os yw'n ystyried y byddai'r pethau hynny'n cael eu tanseilio.

Darparu adnoddau Swyddfa Archwilio Cymru i'r Archwilydd Cyffredinol: yr amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau (adran 20 o'r Ddeddf)

- 26 Mae'r amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau'n darparu ar gyfer yr adnoddau sydd eu hangen i dalu am y gwariant cyfalaf a refeniw (gan gynnwys costau arian parod) a dynnir gan Swyddfa Archwilio Cymru. Bydd yn cynnwys cyllid ar gyfer rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol.
- 27 Ar gyfer pob blwyddyn ariannol, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn amcangyfrif yr adnoddau sydd eu hangen i gyflawni ei raglen waith. Y tâl cyntaf ar yr adnoddau a ddyrannwyd i Swyddfa Archwilio Cymru yw'r arian sydd ei angen ac ni all ddiwygio'r rhan honno o'r amcangyfrif heb gytundeb yr Archwilydd Cyffredinol.
- 28 Ar y cyd mae Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn gosod yr amcangyfrif gerbron y Senedd o leiaf bum mis cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi. Maent yn rhoi tystiolaeth ar yr amcangyfrif ar y cyd mewn unrhyw wrandawriad y gall y pwyllgor cyfrifol ei ddal arno.
- 29 Wrth osod yr amcangyfrif, rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru sicrhau bod ymrwymadau archwilio a gwaith y swyddogaeth foeseg o fewn y sefydliad yn cael staff digonol, medrus a phrofiadol priodol ac adnoddau angenrheidiol eraill o'r fath, yn unol â'r Safon Foesegol.

Darparu adnoddau Swyddfa Archwilio Cymru i'r Archwilydd Cyffredinol: cynllunffioedd t au (adrannau 23 a 24 o'r Ddeddf)

- 30 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn codi ffioedd am waith archwilio penodol a wneir gan neu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol ac am wasanaethau y mae'n eu darparu o dan Adran 19 o'r Ddeddf. Dim ond yn unol â chynllun a baratowyd o dan Adran 24 o'r Ddeddf y gellir codi ffioedd. Mae'n rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru adolygu'r cynllun o leiaf unwaith y flwyddyn.
- 31 Fel rhan o'r broses ar gyfer paratoi'r amcangyfrif ar y cyd o incwm a threuliau gyda'r Archwilydd Cyffredinol, mae Swyddfa Archwilio Cymru yn ystyried y trefniadau ar gyfer pennu cyfraddau ffioedd sy'n darparu fframwaith ar gyfer ffioedd gwirioneddol a godir i gyrrff archwilio unigol (ac felly maent yn berthnasol i asesiad o'r gofyniad adnoddau cyffredinol).
- 32 Mae'n rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru ymgynghori'n gyhoeddus ar ei graddfeydd ffioedd arfaethedig. Rhaid i SAC roi sylw i ganlyniadau ymgynghori wrth bennu ei gynllun ffioedd a'r gofyniad adnoddau yn yr amcangyfrif ar y cyd o incwm a threuliau.
- 33 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn gosod y cynllun ffioedd, ac unrhyw ddiwygiadau iddo gerbron y Senedd. Mae'r Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru yn rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad sydd gan y pwyllgor cyfrifol ar y cynllun ffioedd cyn penderfynu a ddylid ei gymeradwyo¹.

Darparu adnoddau Swyddfa Archwilio Cymru i'r Archwilydd Cyffredinol: the Annual Plan (adrannau 25 i 27 o'r Ddeddf)

- 34 Mae adran 25 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru baratoi cynllun blynyddol ar y cyd cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi. Mae'n rhaid i'r cynlluniau hyn nodi:
- rhaglenni gwaith yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru (h.y. eu blaenoriaethau wrth arfer eu swyddogaethau am y flwyddyn);
  - yr adnoddau sydd ar gael, ac a allai ddod ar gael, i Swyddfa Archwilio Cymru; a
  - sut y bydd yr adnoddau hynny'n cael eu defnyddio i ddarparu'r rhaglenni gwaith.
- 35 Er mwyn darparu cyd-destun ar gyfer datblygu'r Cynllun Blynyddol ac i lywio'r gwaith o ddatblygu'r Amcangyfrif, rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru geisio nodi a rhannu eu gweledigaeth a'u blaenoriaethau tymor hwy wrth arfer eu swyddogaethau am gyfnod o dair blynedd.
- 36 Bob blwyddyn, mae staff Swyddfa Archwilio Cymru yn paratoi drafft o'r cynllun blynyddol o dan gyfarwyddyd yr Archwilydd Cyffredinol mewn perthynas â swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru, h.y. gyda'r Archwilydd Cyffredinol yn gweithredu yn rhinwedd ei swydd fel archwilydd cyrff cyhoeddus Cymru ac fel prif weithredwr Swyddfa Archwilio Cymru. Rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru graffu ar y cynllun i helpu i lywio ei dealltwriaeth o natur a chwmpas rhaglen waith yr Archwilydd Cyffredinol a'i gweithgareddau monitro o dan adran 17 o'r

¹ Nid oes angen cymeradwyaeth y pwyllgor cyfrifol os mai'r unig adolygiad yw ymgorffori graddfa o ffioedd a ragnodir gan Weinidogion Cymru (mae adran 24(5) a (6) o'r Ddeddf yn cyfeirio)

Ddeddf. Yn amodol ar egluro unrhyw faterion neu bryderon gyda rhaglenni gwaith ei gilydd, mae Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yn cyd-gwblhau'r cynllun.

- 37 Gosododd Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol y cynllun ar y cyd gerbron y Senedd a rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad gan y pwyllgor cyfrifol. Nid oes dyddiad cau statudol ar gyfer gosod y cynllun ond rhaid ei baratoi cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi fel bod yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn ceisio ei osod cyn yr amser hwnnw.
- 38 Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru wedi'u rhwymo gan y cynllun blynyddol ond rhaid iddynt roi sylw iddo wrth arfer eu swyddogaethau.

Cyfrifon ac archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru (paragraffau 33 i 35 o Atodlen 1 i'r Ddeddf)

- 39 Yr Archwilydd Cyffredinol yw Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru ac mae'n gyfrifol am baratoi'r cyfrifon blynyddol, cadw cofnodion ariannol priodol a chyfrifoldebau eraill a bennir gan bwyllgor cyfrifol y Senedd².
- 40 Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru sy'n gyfrifol am gyflwyno'r cyfrifon i'r archwilydd allanol a benodir gan y Senedd.
- 41 Mae'r Bwrdd yn ystyried y cyfrifon blynyddol a baratowyd gan yr Archwilydd Cyffredinol, gan ystyried barn y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg. Mae'r Bwrdd yn argymhell i'r Archwilydd Cyffredinol a ddylai lofnodi'r cyfrifon.
- 42 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad y gall y pwyllgor cyfrifol ei ddal mewn perthynas â chyfrifon Swyddfa Archwilio Cymru neu unrhyw adroddiad a osodwyd gerbron y Senedd gan archwilydd allanol Swyddfa Archwilio Cymru.

Adroddiadau blynyddol a interim (paragraff 3 o Atodlen 2 i'r Ddeddf)

- 43 Mae'r adroddiadau blynyddol a interim yn ymdrin ag arfer swyddogaethau mewn perthynas â'r blaenoriaethau a ddisgrifir yn y cynllun blynyddol.
- 44 Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru yn drafftio'r adroddiadau o dan gyfarwyddyd yr Archwilydd Cyffredinol a'r Prif Weithredwr. Mae'r Archwilydd Cyffredinol a'r Cadeirydd yn paratoi'r adroddiadau ar y cyd ar ôl ceisio barn y Bwrdd a gwneud unrhyw addasiadau y maent yn eu hystyried yn briodol.
- 45 Gosododd Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol yr adroddiadau ar y cyd gerbron y Senedd a rhoi tystiolaeth mewn unrhyw wrandawriad y gall y pwyllgor cyfrifol ei ddal arnynt.
- 46 Am resymau effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ac i gyflwyno darlun cynhwysfawr o berfformiad ar draws y flwyddyn, caiff yr adroddiad blynyddol sy'n ofynnol gan baragraff 3 o Atodlen 2 i'r Ddeddf ei baratoi gyda'r adroddiad blynyddol a'r cyfrifon sy'n ofynnol gan baragraff 33 o Atodlen 1 i'r Ddeddf a'i osod fel un ddogfen i'w hystyried gan y pwyllgor cyfrifol.

² Nodir cyfrifoldebau ychwanegol yn memorandwm y Swyddog Cyfrifyddu

Cynnal safonau llywodraethu corfforaethol

- 47 Fel Swyddog Cyfrifo Swyddfa Archwilio Cymru, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn atebol am stiwardiaeth adnoddau. Manylir ar ei gyfrifoldebau ym mharagraff 33 o Atodlen 1 i'r Ddeddf ac fel y nodir gan bwyllgor perthnasol y Senedd, fel arfer yn Memorandwm Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru.
- 48 Rhaid i'r Swyddog Cyfrifeg sicrhau bod Swyddfa Archwilio Cymru yn gweithredu i safon uchel o debygrwydd. Mae hyn yn cynnwys cael ei roi ar waith:
- strwythur llywodraethu sy'n trosglwyddo, dirprwyo, gweithredu a gorfodi penderfyniadau;
  - rheolaethau mewnol cadarn i ddiogelu, sianelu a chofnodi adnoddau fel y bwriadwyd; a
  - threfniadau i roi cyfrifon amserol, tryloyw a realistig o'r busnes a'r penderfyniadau.
- 49 Rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru fonitro'r trefniadau llywodraethu a'r systemau rheoli mewnol i sicrhau eu bod yn gweithredu'n effeithiol. Fe'i cefnogir yn y rôl honno gan ddau bwyllgor, ar gyfer archwilio a sicrhau risg ac ar gyfer tâl ac AD, y mae'r ddau ohonynt yn gweithredu mewn swyddogaeth ymgynghorol.
- 50 Wrth lunio ei fframwaith llywodraethu corfforaethol, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru ystyried arfer da. Yn wirfoddol, mae'n cwblhau hunanasesiad yn erbyn y Cod Ymarfer Da ar gyfer llywodraethu corfforaethol yn adrannau'r llywodraeth ganolog i'r graddau y mae'n berthnasol.
- 51 Mae'r Cadeirydd a'r Archwilydd Cyffredinol yn adrodd ar y trefniadau hyn yn yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon. Mae Swyddfa Archwilio Cymru, gyda'r Archwilydd Cyffredinol yn arwain ei rôl fel Swyddog Cyfrifeg yn ceisio nodi a rheoli risgiau'n effeithiol, ac yn cynnal ei busnes mewn modd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

Cyhoeddusrwydd a sylw cyhoeddus

- 52 Mae cyhoeddusrwydd a sylwadau ar waith yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn agweddau atodol annatod ar eu swyddogaethau adrodd cyhoeddus. Mae'r swyddogaethau hynny'n hollol wahanol ac mae'n bwysig bod yn glir ynghylch pwy all wneud sylwadau cyhoeddus mewn perthynas â nhw.
- 53 Efallai na fydd y Cadeirydd ac aelodau anweithredol eraill Swyddfa Archwilio Cymru yn gwneud sylwadau cyhoeddus am gwestiynau barn a barn a barn archwilio, gan gynnwys dewis a dyluniad arholiadau ac astudiaethau gwerth am arian, sy'n faterion i'r Archwilydd Cyffredinol.
- 54 Gall y Cadeirydd ac aelodau anweithredol eraill Swyddfa Archwilio Cymru, gyda chymeradwyaeth y Cadeirydd, roi sylwadau cyhoeddus ar agweddau eraill (h.y. peidio ag archwilio) o waith Swyddfa Archwilio Cymru yn gyffredinol ac ar lywodraethu'r sefydliad.
- 55 Pan fo'n ymarferol rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ymgynghori â'r Cadeirydd ar sylwadau cyhoeddus y mae'n bwriadu ei wneud yn rhinwedd ei swydd fel Prif Weithredwr Swyddfa Archwilio Cymru neu pan fo sylw o'r fath yn ymwneud â materion (gan gynnwys materion sy'n ymwneud ag archwiliadau) a allai effeithio ar enw da Swyddfa Archwilio Cymru.

Datrys gwrthdaro

- 56 Os bydd anghytundeb rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Chadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru ar fater heblaw arfer swyddogaethau archwilio'r Archwilydd Cyffredinol, rhaid cyfeirio'r mater mewn anghydfod at yr aelodau mewn cyfarfod Bwrdd i'w ddatrys.
- 57 Mewn rhai amgylchiadau, gall fod yn briodol i Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol Swyddfa Archwilio Cymru weithredu fel cyfryngwr mewn anghytundebau o'r fath.

58 Mae arfer swyddogaethau archwilio'r Archwilydd Cyffredinol yn faterion iddo benderfynu ar ôl ystyried unrhyw gyngor a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru. Felly, er y gallai anghytuno ar faterion o'r fath godi, bydd yn cael ei ddatrys gan benderfyniad yr Archwilydd Cyffredinol ar ôl ystyried unrhyw gyngor. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol sicrhau ei fod wedi ystyried cyngor o'r fath yn unig; Nid oes angen iddo ddilyn y cyngor.

Atodiad 1

Trosolwg o gyfrifoldebau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
Pob aelod	<p>Ymarfer ar y cyd swyddogaethau statudol Swyddfa Archwilio Cymru gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwneud rheolau at ddibenion rheoleiddio ei weithdrefnau ei hun; • dirprwyo swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru lle caniateir hynny; • gwneud argymhelliad i'r Senedd ynglŷn â phenodi archwilydd allanol i Swyddfa Archwilio Cymru; • paratoi, ar gyfer cymeradwyaeth y Senedd, gynllun sy'n ymwneud â chodi ffioedd gan Swyddfa Archwilio Cymru; ac ar gyfer adolygu (ac adolygu os oes angen) y cynllun hwnnw o leiaf unwaith y flwyddyn; • dynodi (gyda chytundeb y Senedd) berson i arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol dros dro os yw'r swydd yn wag neu os yw'r Archwilydd Cyffredinol yn y periglor yn anfodlon neu'n methu cyflawni ei swyddogaethau; • gwneud trefniadau o dan Adran 19 o Ddeddf 2013 i ddarparu neu dderbyn gwasanaethau gweinyddol, proffesiynol neu dechnegol yn amodol ar ymgynghori â'r Archwilydd Cyffredinol pan fo angen; • gwneud darpariaeth i unrhyw daliadau ychwanegol gael eu gwneud i'r Archwilydd Cyffredinol i dalu am dreuliau'n briodol ac o reidrwydd yr eir iddynt, yn rhinwedd eu swydd fel Aelod Bwrdd a Phrif Weithredwr; • darparu adnoddau ar gyfer arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol fel y mae'r Archwilydd Cyffredinol yn mynnu; • cyflogi staff i'w cynorthwyo i arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol; • caffael gwasanaethau at ddibenion swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol; • dal dogfennau neu wybodaeth a gafwyd yn ystod swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol neu fel arall; • dal eiddo at ddibenion swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, a • chadw cofnodion mewn perthynas â swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol. <p>Anelu at gyflawni'r holl swyddogaethau yn effeithlon ac yn gost-effeithiol.</p>

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
	<p>Ymarfer swyddogaethau ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol fel a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paratoi a gosod yr amcangyfrif blynyddol o incwm a threuliau Swyddfa Archwilio Cymru, y mae'n rhaid iddynt gwmpasu'r adnoddau sy'n ofynnol gan yr Archwilydd Cyffredinol ar gyfer arfer eu swyddogaethau; • paratoi cynllun blynyddol; • paratoi Cod Ymarfer sy'n ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol; • cydymffurfio â'r Cod Ymarfer a gymeradwywyd gan y Senedd. <p>Ymarfer cyfrifoldebau ymhlyg bwrdd drwy ddarparu arweinyddiaeth ar y cyd mewn modd sy'n gydnaws â swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, gan gynnwys ei ddyletswyddau fel Swyddog Cyfrifo. Mae'r aelodau gyda'i gilydd yn cyfrannu at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pennu cyfeiriad strategol Swyddfa Archwilio Cymru wrth ddarparu adnoddau ar gyfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol, megis, er enghraifft, datblygu sgiliau staff yn y tymor hir a mabwysiadu technoleg newydd, gan ystyried cynlluniau'r Archwilydd Cyffredinol; • gosod gwerthoedd ac ymddygiad Swyddfa Archwilio Cymru, yn enwedig o ran meithrin y diwylliant angenrheidiol drwy'r sefydliad a'i weithgareddau, er mwyn sicrhau bod cyflawni canlyniadau moesegol y Safon Foesegol—uniondeb, gwrthrychedd ac annibyniaeth—yn hollbwysig;; • fel rhan o baratoi'r cynllun blynyddol, cynghori ar ddyrannu adnoddau ariannol a dynol i gyflawni'r cynllun; • goruchwyllo'r gwaith o reoli adnoddau Swyddfa Archwilio Cymru ac yn monitro cynnydd yn erbyn mesurau perfformiad a'r cynlluniau blynyddol; • bodloni eu hunain eu bod yn cael eu cyflenwi mewn modd amserol gyda gwybodaeth ar ffurf ac o ansawdd sy'n ei alluogi i gyflawni ei gyfrifoldebau yn effeithiol • sicrhau, yn rhinwedd ei swydd fel Swyddog Cyfrifeg, bod yr Archwilydd Cyffredinol yn cynnal systemau llywodraethu cryf a thryloyw, rheoli risg a rheolaeth fewnol sy'n gyson ag arfer da, gan adrodd ar effeithiolrwydd y trefniadau yn yr adroddiad blynyddol a'r cyfrifon; • cynghori ar, a goruchwyllo prosesau newid, annog arloesedd priodol i wella gallu Swyddfa Archwilio Cymru i ddarparu adnoddau sy'n angenrheidiol ar gyfer arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol yn briodol; • rhoi sylw dyledus i gynllunio olyniaeth a bodloni eu hunain bod cynlluniau ar waith i gynnal cydbwysedd

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
	<p>prïodol o sgiliau a phrofiad ar y Bwrdd, ei bwyllgorau ac o fewn y sefydliad;</p> <ul style="list-style-type: none"> • awdurdodi defnyddio'r Sêl Gorfforaethol.
<p>Pob aelod ac eithrio'r Archwilydd Cyffredinol</p>	<p>Monitro, a chynghori ar arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol.</p> <p>Paratoi ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol yr amcangyfrif ar y cyd o incwm a threuliau, y cynllun blynyddol a'r Cod Perthynas.</p>
<p>Pob aelod anweithredol</p>	<p>Penodi (os credir ei fod yn briodol) yr aelod o staff a enwebwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol.</p> <p>Penodi a gosod telerau ar gyfer y ddau aelod o staff a etholwyd yn unol â chanlyniad pleidlais o weithwyr.</p> <p>Penderfynu ar delerau penodi aelodau'r gweithwyr.</p> <p>Ystyried p'un ai i derfynu penodiad aelod o staff os yw unrhyw un o'r amodau a bennir ym mharagraff 21 o Atodlen 1 i'r Ddeddf yn gymys.</p>
<p>Cadair</p>	<p>Cyflawni swyddogaethau ymhlyg y Cadeirydd gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arwain trafodion y Bwrdd, gan gynnwys sicrhau bod pob aelod yn cael cyfle i gyfrannu at drafodaeth gytbwys a phriodol ar faterion; • goruchwyllo effeithiolrwydd y bwrdd ar lefel unigol ac ar y cyd, gan gynnwys drwy sicrhau mewnbwn allanol, annibynnol pan fo'n briodol; • cefnogi a chynghori'r Prif Weithredwr ac uwch swyddogion gweithredol eraill fel y bo'n briodol, gan barchu'r ffiniau rhwng rôl y Bwrdd a rôl y tîm rheoli; • gweithredu fel llefarydd Swyddfa Archwilio Cymru; • fel sy'n ofynnol gan y Senedd, cymryd rhan mewn penodi aelodau anweithredol a'r Archwilydd Cyffredinol. <p>Cyflwyno i archwilydd Swyddfa Archwilio Cymru y cyfrifon a baratowyd gan yr Archwilydd Cyffredinol yn rhinwedd ei swydd fel Swyddog Cyfrifeg.</p> <p>Ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gosod gerbron y Senedd y cynllun blynyddol; • gosod y Cod Ymarfer sy'n ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol; • paratoi a gosod, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol, adroddiad blynyddol ar arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r cynllun blynyddol; • paratoi a gosod, o leiaf unwaith ym mhob blwyddyn ariannol, adroddiad interim ar arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas â chynnydd yn erbyn y cynllun

Aelod o'r Bwrdd	Prif gyfrifoldebau
	blynyddol.
Archwilydd Cyffredinol	<p>Arfer yr ystod o swyddogaethau archwilio ac ati o dan Ddeddfau Llywodraeth Cymru 1998 a 2006, Deddfau Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a 2013, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ac amryw ddeddfiadau eraill.</p> <p>Arfer disgrisiwn o ran y modd y caiff swyddogaethau eu harfer yn ddarostyngedig i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anelu at gyflawni'r swyddogaethau hynny'n effeithlon ac yn gost-effeithiol; • ystyried y safonau a'r egwyddorion y byddai disgwyl i ddarparwr proffesiynol arbenigol gwasanaethau cyfrifeg neu archwilio eu dilyn; a • rhoi sylw i gyngor a roddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru. <p>Cyhoeddi Cod Ymarfer Archwilio sy'n rhagnodi'r ffordd y mae rhai swyddogaethau i'w cyflawni.</p> <p>Paratoi, ac ymgynghori â Swyddfa Archwilio Cymru ar gynllun dirprwyo swyddogaethau.</p> <p>Ymarfer swyddogaethau ymhlyg (a dirprwyedig) Prif Weithredwr.</p> <p>Ymarfer swyddogaethau'r Swyddog Cyfrifo.</p> <p>Argymhell unigolyn i fod yn aelod penodedig o Swyddfa Archwilio Cymru.</p>
Aelod Cyflogai Penodedig	Fel pob aelod.
Aelod Etholedig o'r Staff	Fel pob aelod.

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and
telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.